

Rom Eiendom AS
Postboks 1800 Sentrum
0048 OSLO

Postadresse:
Postboks 59 Sentrum,
4001 Stavanger

Besøksadresse:
Lagårdsveien 44, Stavanger

T: 51 56 87 00

F: 51 52 03 00

E: fmropost@fylkesmannen.no

www.fylkesmannen.no/rogaland

Tillatelse etter forurensningsloven og forurensningsforskriften til utfylling i sjø sør for Strømsbrua ved Paradis sør i Stavanger kommune

Fylkesmannen i Rogaland har ferdigbehandlet søknad om utfylling, mudring og peling i sjø og har på visse vilkår besluttet å gi Rom Eiendom AS tillatelse etter forurensningsloven og forurensningsforskriften. Tillatelsen omfatter utfylling av ca. 180 900 m³ rene masser, nedsetting av ca. 210 peler, samt mudring/graving i strandsonen for etablering av vik. Utfyllingen vil totalt dekke et sjøbunnsareal på ca. 27 100 m².

Det er bl.a. satt følgende vilkår for arbeidene:

- utfylling utenfor område B1 i plan 2499P kan ikke starte før tiltaket er endelig planavklart
- alle bunnområder med sedimenter skal tildekkes med et min. 0,3 m sandlag før utfylling
- turbiditetsovervåking skal gjennomføres ved utfylling i torskens gyteperiode
- arbeid i sjø mellom kl. 23.00 – 07.00 er ikke tillatt

Vilkårene fremgår på side 10 - 12. Vedtaket om tillatelse kan påklages innen tre uker etter dette brevet er mottatt. Vi varsler gebyr for saksbehandling etter forurensningsloven.

Vi viser til søknad av 22.06.2016 fra Multiconsult AS på vegne av Rom Eiendom AS. Søknaden omfatter utfylling, grave- og pelearbeider i sjø ved eiendommene 56/2103, 56/2346, 22/365, 22/341, Paradis sør i Stavanger. Det vises også til annen dokumentasjon og kontakt i sakens anledning.

Bakgrunn/søknad

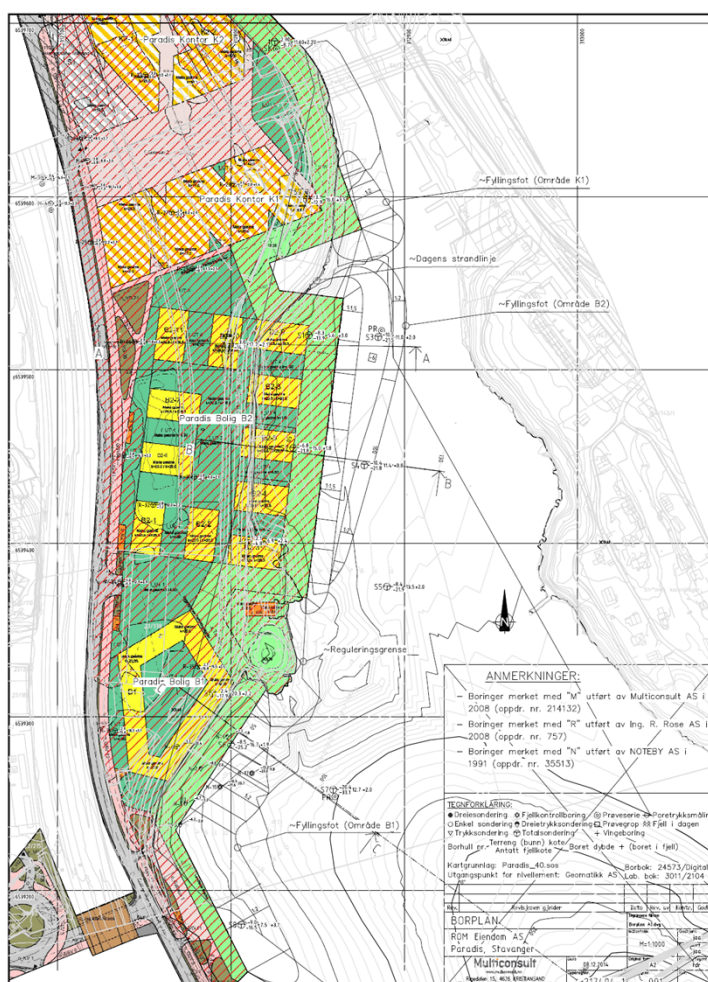
Rom Eiendom AS planlegger å utvikle området Paradis Sør til nærings- og boligformål, og har i den forbindelse behov for utfylling, graving/mudring og peling i sjø. En stor del av området har vært NSB sin godsterminal og sporområde, og det har etappevis vært fylt ut til siste utfylling tidlig på 1960-tallet.

Søknad

Det er søkt om tillatelse etter forurensningsloven og forurensningsforskriften til utfylling i sjø i tre områder (se figur 1), med et samlet volum på ca. 180 900 m³ (inkludert 30 % usikkerhet) og et berørt sjøbunnsareal på ca. 27 100 m² (inkludert sandlag). Utfyllingsarbeidene skal utføres delvis fra lekter og delvis fra land. I tillegg skal bygg på ett av områdene pelefunderes (totalt behov

for peler er ca. 210 stk.) gjennom ny sjøfylling, og det skal graves opp et uvisst volum masser for å etablere en liten vik. Planlagt oppstart med utfyllingsarbeidene er snarest mulig etter tillatelse er gitt, og arbeidene vil pågå i ca. 4 måneder. Utfyllingsmassene skal bestå av sprengstein fra Hillevågsveien 24, Galleri Kannik og Finansparken på Bjergsted. I følge søker vil disse massene ikke inneholde skyteledninger av plast ettersom de er sprengt ut mht. sjøfylling. Tiltakshaver ønsker også å benytte ca. 10 000 m³ rene masser fra tilstøtende landareal.

Utfyllingsarbeidene utenfor B2 skal gjennomføres etappevis som vist i tegning¹ utarbeidet av Multiconsult.

Figur. 1. Inntegnet fyllingsfot for utfylling i sjø utenfor B1, B2 og K1 i reguleringsplan 2499P Detaljregulering for Paradis Sør

Avbøtende tiltak

Søker vurderer det som vanskelig å etablere siltgardin rundt hele utfyllingsområdet grunnet vanddybden og stor båttrafikk. Det foreslås et «bufferlag»; et tildekkingslag av sand og grus i et belte langs fyllingsfronten, før videre utfylling utenfra og innover. For å sikre geoteknisk stabilitet er det planlagt en motfylling ved den største utfyllingen (utenfor B2 i reguleringsplanen). I følge søker vil denne fungere som en barriere og begrense spredning av forurensede sedimenter. Det skal også etableres en steinsjeté/barriere (fase 3A og 4A, jf. tegning¹) før utfylling av stedlige masser innenfor. En prøve av de tilkjørte utfyllingsmassene tyder på at finstoffinnholdet er under 10 %, jf. sikteprøve oversendt oss 11.05.17. Massene som brukes til utfylling innenfor steinsjetéen vil kunne ha et høyere finstoffinnhold enn øvrige masser. Det skal også etableres en fiberduk mellom sjetéen

¹ Tegning utarbeidet av Multiconsult: «Typisk snitt – Utfylling Alternativ 2», datert 24.03.2017.

og det indre volumet av stedlige masser for å hindre utvasking av stedlige masser gjennom steinfyllingen.

I det sørligste utfyllingsområdet foreslår søker avbøtende tiltak i torskens gyteperiode; enten turbiditetsmåling med grenseverdi på 10 NTU eller bruk av siltgardin. Søker mener turbiditetsmålinger/siltgardin kun er nødvendig mens tildekkingslaget/bufferen etableres. I utgangspunktet var planen at dersom det skulle benyttes sprengsteinsmasser skulle det etableres et lensesystem med hengende skjørt for å hindre spredning av eventuelt plastavfall. I følge nyere tilleggsopplysninger² i saken er det nå andre forutsetninger knyttet til plastavfall, og ifølge e-post av 06.04.2017 er det ikke skyteledninger i massene ettersom fjellet er «sprengt ut mht. sjøfylling».

Søker har opplyst om at det er usikkert hvor mye masser som skal fjernes ved etablering av vika i området mellom B2 og K1. Gravingen skal utføres etter at utfyllingsarbeidet er ferdigstilt, og det skal graves innenfra og ut til sjøkanten. Ved oppgraving av masser ved sjølinjen skal siltgardin benyttes, og evt. forurensede masser skal håndteres iht. en tiltaksplan for forurensede masser. Utgravde, forurensede overskuddsmasser/gammel sjøbunn (sedimenter) skal leveres til Svaahaia avfallsanlegg eller evt. omdisponeres på tiltaksområdet iht. krav gitt i tillatelse og tiltaksplan for håndtering av forurensede masser på land. Siltgardin skal leveres til godkjent mottak etter bruk.

Avbøtende tiltak under pelearbeidene er ikke planlagt ettersom pelene skal bores gjennom nye fyllmasser.

Reguleringsplan

Reguleringsplan 2499P ble godkjent av Stavanger bystyre 24.01.2016. I forbindelse med saksbehandlingen etter forurensningsloven ble kommunen i e-post av 30.11.2016 gjort oppmerksom på at fyllingsskråningene og motfylling strekte seg utenfor reguleringsplanen, noe kommunen ikke hadde kommentert i sin uttalelse i høringsprosessen. Kommunen vedtok 19.01.2017 å dispensere fra planene for utfylling av fyllingsfot og motfylling på strekket B2-K1 i reguleringsplanen. Det ble ikke gitt dispensasjon for fylling utenfor området B1 i planen.

I brev av 15.02.2017 klaget Fylkesmannen på kommunens vedtak om dispensasjon. Stavanger kommune har også mottatt klage fra Stavanger Motorbåtforening. 14.03.2017 ble det avholdt et møte mellom Stavanger kommune, Rom Eiendom og Fylkesmannen i Rogaland, hvor hensikten bl.a. var å klarlegge vilkårene for framdrift av arbeidet knyttet til utfylling i sjø. I møtet ble det orientert om at Fylkesmannen åpner for tidligere behandling av søknad om utfylling etter forurensningsloven enn det tidsløp en full regulering gir dersom planprosessen legges til grunn, samt at kommunalstyre for byutvikling stadfester sitt samtykke med grunnlag i pågående reguleringsprosess, jf. forurensningsloven § 11 tredje ledd annet punktum. Reguleringsarbeid knyttet til Plan 2636 *Detaljregulering for Paradis Sør – arealer i sjø, Eiganes og Våland, Hillevåg og Storhaug bydel* er nå satt i gang. Formålet med planen er å regulere arealer i sjø som omfattes av en utfylling i forbindelse med utbygging og opparbeidelse av formål vedtatt i Plan 2499P. Planen skal vise omfanget av fyllingsfot og motfylling, og regulere sjøarealene til formål som friluftsområde, ferdsel og småbåthavn.

Kommunalstyre for byutvikling gav 27.04.2017 samtykke til at tillatelse etter forurensningsloven til utfylling i sjø utenfor B2 og K2 kan gis før plan 2636³ blir vedtatt.⁴ I e-post av 08.05.2017 har Stavanger kommune bekreftet at det i saksframlegg og vedtak om samtykke (dokument 16//17858-70 og 82 er brukt feil benevnelse på området like nord for felt B2. Der det opereres med felt «K2»

² e-post av 02.03.2017 og 06.04.2017.

³ Planarbeid for hele sjøområdet utenfor K1-B2-B1

⁴ Kommunalstyret for byutvikling, vedtak datert 27.04.2017 – Paradis B2 – Jernbaneveien 7 – klagebehandling – samtykke til utfylling (6 boligbygg + parkeringskjeller – dispensasjon) - Sak 108/17

skal det være «K1». Fylkesmannen legger derfor til grunn at det ikke skal fylles i sjø ved eller nord for strømsbrua. På bakgrunn av vedtaket om samtykke har vi valgt å gi tillatelse etter forurensningsloven før reguleringsplanen blir vedtatt. Ettersom det hverken ble gitt dispensasjon eller samtykke til utfylling i sjø utenfor felt B1 vil vi sette krav om at utfylling i dette området ikke kan starte før tiltaket er endelig planavklart.

Miljøforhold

En sak skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes, jf. forvaltningsloven § 17, naturmangfoldloven § 8 og forurensningsforskriften § 36-2.

Naturmangfold

I følge temakart-rogaland⁵ er det ikke registrert viktige marine naturtyper eller verneområder innenfor tiltaksområdet. Nærmeste registreringer er ålegrassamfunn og bløtbunnsområder ca. 700 m i luftlinje mot øst, ved Godalen badeplass. Det er gjort registreringer av rødlistede fuglearter i Hillevågsbukta og -vannet. Tiltaksområdet ligger innenfor et lokalt viktig gytefelt for torsk.⁶

Vannforekomst

Omsøkt tiltaksområde er en del av vannforekomsten «Stavangerfjorden – indre» og klassifiseres som «beskyttet kyst/fjord». Økologisk tilstand i vannforekomsten er «moderat», og den kjemiske tilstanden er «oppnår ikke god». Forventet tilstand for vannforekomsten for 2022-2027 er økologisk tilstand «god» og kjemisk tilstand «oppnår god». Tiltaksområdet grenser til vannforekomsten «Hillevågen». Kontakten mellom Hillevågsvatnet («Hillevågen») og Gandsfjorden («Stavangerfjorden - indre») er gjennom et smalt sund. I følge søknaden er sundet ca. 25 m. bredt med vanddybde på om lag 3 m. Dette gjør at vannutskiftningen fra Hillevågsvatnet mot Hillevågsbukta og Gandsfjorden er begrenset. Økologisk tilstand i «Hillevågen» er «udefinert» og kjemisk tilstand «oppnår ikke god».

Bunnforhold og sediment

I følge undersøkelser består grunnen av et topplag av sand, etterfulgt av stedvis gytje. Derunder er det silt og leire, etterfulgt av sand og grus (morene). Prøve S3 er tatt sentralt i Hillevågsbukta (i utfyllingsområdet utenfor B2), og viser siltige masser og noe organisk sand ned til 1,5 m dybde under sjøbunnen, etterfulgt av gytjemasser ned til ca. 3,5 m dybde. Det ble her registrert kraftig lukt av svovel i øvre meter. Prøve S7 ble tatt lenger sør (utenfor B1), og viste sand ned til ca. 1,5 m dybde under sjøbunnen, etterfulgt av siltig leire ned til 4,0 m.

I søknaden går det frem at vanddybdene i utfyllingsområdene K1/B2 ligger på inntil kote -15 m. Ved B1 ligger sjøbunnen på inntil kote - 16 m. Antatt fjell er påtruffet i dybder mellom ca. 6 og 17 meter under terreng, tilsvarende en fjelloverflate beliggende på mellom ca. kote -14 og 33 m.

Geotekniske beregninger og vurderinger viser at utfylling i sjø er gjennomførbart og tilfredsstillende krav til sikkerhet iht. gjeldende standarder og retningslinjer, jf. Multiconsult sin rapport av 07.05.2017.⁷ I følge stabilitetsberegninger er det ikke behov for poretrykksmålere under utfyllingsarbeidene.

Sedimentundersøkelser har påvist forurensninger av kvikksølv, polyaromatiske hydrokarboner (PAH-forbindelser) og tributyltinn (TBT) tilsvarende tilstandsklasse V (svært dårlig), samt bly og kobber i tilstandsklasse IV (dårlig), iht. Miljødirektoratets veileder⁸.

⁵ <http://www.temakart-rogaland.no>

⁶ <http://kart.fiskeridir.no>

⁷ Multiconsult, 2017. Geoteknisk prosjektering – Utfylling i sjøen. 217404-1-RIG-NOT-002. Datert 07.05.2017.

⁸ Miljødirektoratet, 2007. Veileder for klassifisering av miljøgifter i vann og sediment. TA-2229/2007.

Forurensnings situasjon fyllmasser på land

I følge søker viser miljøtekniske undersøkelser på tilstøtende landarealer til utfyllingsområdet at løsmassene stedvis er rene og stedvis forurenset av bly, kobber, sink, PCB (polyklorerte bifenyler), PAH-forbindelser og olje (tilstandsklasse 2 til 5⁹). Stavanger kommune har på visse vilkår gitt tillatelse til graving i forurenset grunn.¹⁰

Strømforhold/vannutskiftning

Etter manglede planavklaring ble påpekt, fikk tiltakshaver utarbeidet en vurdering av strømningsforhold i Hillevågsvatnet som følge av utfyllingene.¹¹ Rapporten konkluderer med at foreslått utbygging ikke innebærer en endring i tverrsnittet under broen eller i kanalens lengde, og derfor ikke vil ha noen effekt på vannutskiftningen i Hillevågsvannet. Det tas ikke stilling til hvorvidt vannkvaliteten og sirkulasjonen er tilfredsstillende, men det ses på hvilke endringer en eventuell utbygging kan medføre. Tiltakshaver fikk også utarbeidet en ny vurdering av samme konsulent, som på ny hadde tilsvarende konklusjon.¹²

Høring

Søknaden ble lagt ut til offentlig ettersyn 09.08.2016, jf. forurensningsforskriften § 36-6. Søknaden ble også kunngjort i Stavanger Aftenblad og på Fylkesmannens internettsider.

Fylkesmannen mottok 4 uttalelser til søknaden.

Stavanger kommune ser det som viktig at det tas hensyn til naboer i forhold til støy og støv fra denne type virksomhet. Nattarbeid aksepteres ikke. De påpekes at peling er sterkt støyende og det må settes tidsbegrensning for hvor lenge en kan holde på ut fra dokumentert støynivå. Det må gjennomføres tiltak for å hindre støvflukt.

Videre orienteres det om kvikksølv-metylkvikksølv forurensning, og det påpekes at dersom arbeidet blir utført som beskrevet vil tiltaket utgjøre en miljøforbedring på de berørte delene av sjøbunnen. I følge kommunen kan det på sikt være fare for rekontaminering av de tildekkede sjøbunnsområdene dersom overvannsavrenning og tilførsler fra Hillevågsvannet ikke håndteres. Kommunen viser til at overvannshåndteringen bør adressere avrenning fra og gjennom forurenset grunn i utbyggingsområdet. Kommunen viser også til et «hotspot» med oljeholdig slam på vestsiden ca. 100 m nord for Strømsbrua, og mener dette er et tidligere industriutslipp som de antar Fylkesmannen vil se nærmere på.

Rogaland fylkeskommune viser til at regionalplan for vannforvaltning i vannregion Rogaland gir føringer for miljømessig god forvaltning av vannressursene i et langt tidsperspektiv. De legger til grunn at tiltaket vurderes i lys av målsettingene i planen, samt at tiltaket er i samsvar med reguleringsplanen som tilrettelegger for ny arealbruk i området.

Stavanger Maritime Museum krever å få gjennomført en arkeologisk registrering for å undersøke om utfyllingen kommer i konflikt med kulturminner.

Fiskeridirektoratet region Sør ser det som svært negativt at miljøgifter spres i naturmiljøet hvor de akkumuleres i næringskjeden. Dersom det gis tillatelse til omsøkte tiltak må det gjøres tiltak i hele anleggsperioden for å hindre spredning av forurensete partikler. Dette er spesielt viktig i

⁹ Miljødirektoratet, 2009. Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn. TA-2553/2009

¹⁰ Stavanger kommune, 2017. Tillatelse til graving i forurenset grunn – Paradis. Datert 03.02.2017

¹¹ Norconsult, 2016. Strømningsforhold i Hillevågsvatnet etter utbygging. Datert 13.12.2016.

¹² Norconsult, 2017. Strømningsforhold i Hillevågsvatnet etter utbygging. Datert 23.01.2017.

gyteperioden for torsk. Det påpekes at tiltaket må gjennomføres på en skånsom måte, slik at omliggende naturmiljø i så liten grad som mulig blir påvirket.

Søkers kommentarer til innkomne høringsuttalelser

Det opplyses om at arkeologiske undersøkelser er bestilt, og planlagt gjennomført i desember.

Fylkesmannens kommentarer til innkomne høringsuttalelser

Vi viser til kopi av brev¹³ fra Stavanger Maritime Museum til Rom Eiendom og Rogaland fylkeskommune hvor det fremgår at marinarkeologisk undersøkelse ble gjennomført i månedsskiftet november/desember 2016. Det ble funnet et anker som er fredet med hjemmel i kulturminnelovens § 14. Museet påpeker at ankeret må ivaretas før realisering av tiltak i område B1. I brevet foreslås det alternativer for ivaretagelse. Fylkesmannen legger til grunn at dette løses mellom søker og museet før utfylling starter utenfor B1.

Angående Stavanger kommunes uttalelse viser vi til fastsatte vilkår knyttet til støy. Det er kommunen som er ansvarlig for avløp- og overvannshåndtering i Hillevågsvannet, og vi antar kommunen som myndighet for forurenset grunn adresserer evt. avrenning fra og gjennom forurenset grunn i utbyggingsområdet.

Fylkesmannen har ellers ingen kommentarer til innkomne høringsuttalelser, og viser til våre vurderinger og vilkår i tillatelsen.

Fylkesmannens vurdering

Rettslig grunnlag

Fylkesmannen har vurdert søknaden på bakgrunn av de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper tiltaket for øvrig medfører, jf. forurensningsloven §§ 11 og 16. Vannforskriften § 4 og naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved skjønnsutøvelsen etter forurensningsloven.

Bruk av best tilgjengelige teknikker (BAT)

Våre vurderinger og krav er basert på prinsippet om bruk av beste tilgjengelige teknikker (BAT), jf. forurensningsloven § 2 nr. 3 og naturmangfoldloven § 12 om bruk av miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven krever at beslutninger også skal være begrunnet ut fra hensynet til naturmangfoldet der dette er relevant. Beslutninger skal enten være basert på vitenskapelig kunnskap eller dersom dette ikke finnes, på «føre-var-prinsippet». Naturmangfoldet gjelder arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, og effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskap skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Vannforskriften

Vannforskriften fastsetter miljømål for vannforekomster, og deler disse inn i fem tilstandsklasser. Miljømålene i vannforskriften § 4 innebærer at tilstanden i vannforekomstene skal beskyttes mot forringelse, og forbedres med mål om å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand. Dersom tiltaket fører til at vannforekomstene «Stavangerfjorden-indre» og/eller «Hillevågen» endrer tilstandsklasse i negativ retning vil det foreligge en forringelse. Miljømålene skal nås, og forringelse er ikke tillatt

¹³ Brev datert 02.02.2017

med mindre vilkårene for å gjøre unntak er oppfylt, jf. vannforskriften § 12. Fylkesmannen har derfor vurdert om kravene i vannforskriften er til hinder for å gi det planlagte tiltaket tillatelse etter forurensningsloven.

Miljøpåvirkning

Spredning av forurensede bunnsedimenter

Uten avbøtende tiltak vil arbeidene i sjø føre til oppvirvling og spredning av svært forurensede bunnsedimenter, noe som vil gi negative effekter på det marine miljø. Det er derfor viktig at riktig avbøtende tiltak blir valgt. Størrelsen på utfyllingsområdet, dybdeforhold og eksponering mot Gandsfjorden tilsier at siltgardin ikke kan benyttes som sikring mot spredning av oppvirvlede bunnsedimenter i utfyllingsområdet. Søker har foreslått tildekking med sand/gruslag før utfylling med sprengsteinsmasser. Tildekking skal kun utføres i et belte langs fyllingsfronten, før videre utfylling utenfra og innover.

Fylkesmannens deler søkers vurdering at det beste tiltaket mot spredning av forurensede bunnsedimenter under utfylling i dette området vil være tildekking med et sandlag før utfylling med sprengsteinsmasser. Vi er imidlertid ikke kjent med beregninger/vurderinger som tilsier om tildekking i et belte langs fyllingsfoten er et tilstrekkelig tiltak for å hindre spredning av forurensede bunnsedimenter. Med hensyn til føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 er vår vurdering at sjøbunnen i hele utfyllingsområdet må tildekkes med sand før utfylling med sprengsteinsmasser. Tildekkingsmassene må tilfredsstille kravene i Miljødirektoratets tildekkingsveileder¹⁴. For å sikre nøyaktig og skånsom plassering er det satt krav om at utlegging av sand må utføres med bruk av fallbunnslekter eller ved nedføring i rør.

Spredning av sprengsteinspartikler og finstoff ved utfylling

Sprengsteinsmassene som skal brukes kommer fra arbeid i dagen i Stavanger. Massene vil høyst sannsynlig bestå av fyllitt, med en del finstoff og en vil således forvente partikkelspredning fra massene. Partikler fra sprengning er også skarpere enn naturlige partikler, og det er derfor antatt at de har et større skadepotensial på hud- og gjellesystem til fisk. Partikkelspredning vil også kunne føre til forringet vannkvalitet mens utfyllingsarbeidene pågår. Fylkesmannen vil med hensyn til føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 stille krav om turbiditetsmålinger under utfyllingsarbeidene i gyteperioden for torsk. Det er også stilt krav om at massene med høyest finstoffinnhold kun kan brukes til utfylling innenfor steinsjetéen/barrieren bestående av sprengsteinsmasser med mindre finstoffinnhold. Massene som brukes til utfylling i sjø, både utenfor og innenfor barrieren skal også være dokumentert rene.

Spredning av nitrogen- og arsen forbindelser

Utfylling av sprengstein i sjø vil medføre spredning av nitrogenforbindelser (sprengstoffrester fra massene). I følge Norconsult sine vurderinger i forbindelse med Ryfastprosjektet vil nitrogenforbindelsene bestå av omtrent 50 % ammonium-forbindelser og 50 % nitratforbindelser. Ammoniakk er akutt giftig i lave konsentrasjoner for fisk. Nitratforbindelser kan føre til overgjødning av vannmassene. Det er antatt at sjøens naturlige bufferegenskap vil bidra til at konsentrasjonen av nitrogenforbindelser raskt vil fortynnes/finnes som ammonium og ikke ammoniakk, og at spredning av nitrogenforbindelser derfor kun vil ha en lokal effekt.

Fyllitt inneholder arsen; beregninger utført av Norconsult i forbindelse med Ryfastprosjektet indikerer at verken utlekking eller utfelling av arsen vil medføre uakseptabel miljørisiko.

¹⁴ M-411/2015 «Testprogram for tildekkingsmasser»

Pele- og mudringsarbeider

Det skal nedsettes ca. 210 peler i nye fyllmasser. Basert på at pelearbeidene ikke vil berøre forurensede bunnsedimenter, er vår vurdering at disse arbeidene kan foregå uten avbøtende tiltak.

For å redusere partikkelspredning skal grave/mudrearbeidene foregå innenfra og ut, slik at det gjenstår en barriere mot sjøen som fjernes til sist. Under åpning av barrieren er vår vurdering at siltgardin er tilstrekkelig for å hindre spredning av forurensede bunnsedimenter. Vi vil stille krav om at forurensede sedimenter og/eller forurensede gravemasser blir levert til godkjent deponi, jf. avfallsforskriften.

Spredning av plast fra utfyllingsmassene

Det har de siste årene blitt et økt fokus rundt utslipp av plast fra sprengsteinsmasser. Fylkesmannen i Rogaland har skjerpet kravene knyttet til dette og vil med bakgrunn i føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9, stille krav til at sprengsteinsmassene som brukes til utfylling i sjø ikke kan inneholde noen form for plastavfall. Plastforurensningen i sjø i Rogaland er allerede stor som følge av andre og tidligere utfyllingssaker, og Fylkesmannen vil derfor ikke lenger tillate dette, jf. naturmangfoldloven § 10. Tiltakshaver må derfor fjerne skyteledninger og annet synlig plastavfall fra sprengsteinsmassene. Vi vil understreke at dette også gjelder de rene massene som skal brukes til utfylling i sjø som kommer fra tiltaksområdet.

Samlet miljøpåvirkning

Søknaden omfatter arbeider i sjø som ved utføring kan føre til spredning av forurensede bunnsedimenter. Det forventes også partikkelspredning fra finstoffet i utfyllingsmassene. Avbøtende tiltak vil bidra til å redusere/begrense partikkelspredning. Tiltaket er tidsbegrenset, og vil derfor bare føre til en forringelse av vannforekomsten mens arbeidene pågår. Utfyllingen vil også medføre at områder med forurensede bunnsedimenter vil bli varig tildekket og at disse miljøgiftene ikke lenger er biologisk tilgjengelige.

Det er ikke registrert viktige marine naturtyper i, eller i direkte nærhet til området. Vi antar at ålegrasengen og bløtbunnsområdet som er registrert ca. 700 meter i luftlinje mot øst (ved Godalen badeplass) ikke, i nevneverdig grad, vil bli negativt påvirket av tiltaket, forutsatt at tiltaket utføres som beskrevet og i henhold til fastsatte vilkår.

Utfyllingsarbeidene skal foregå i et gyteområde for torsk. Fordi arbeidene vil berøre en liten del av henholdsvis gyteområdet, samt at området allerede er påvirket av menneskelig aktivitet, vurderer Fylkesmannen det ikke som sannsynlig at arbeidene, utført i henhold til fastsatte vilkår, vesentlig vil skade naturmangfoldet i området. Forringelse av vannmassene forventes å være kortvarig og avgrenset til lokalt rundt utfyllingsområdet.

I følge Norconsult¹⁵ vil foreslått utbygging ikke innebærer en endring i tverrsnittet under broen eller i kanalens lengde, og derfor ikke vil ha noen effekt på vannutskiftningen i Hillevågsvannet. Det fremgår også at de faktorene som bidrar til en utilfredsstillende situasjon i Hillevågsvannet i dag, ikke har noen tilknytning til Hillevågskbukta eller de mulige utfyllingene der. Vi legger til grunn at Stavanger kommune har gitt dispensasjon til utfyllingene basert på bl.a. Norconsult sine vurderinger, og har nå planer om å vedta reguleringsplanen knyttet til utfyllingene.

På bakgrunn av samfunnsnytte, arbeidenes omfang, planlagt utførelse og varighet, mener Fylkesmannen at det omsøkte tiltaket, utført i henhold til fastsatte vilkår, utgjør en liten risiko for forringelse av miljøtilstanden i vannforekomsten som helhet, jf. miljømålet i vannforskriften § 4.

¹⁵ Norconsult, 2016. Strømningsforhold i Hillevågsvatnet etter utbygging. Datert 13.12.2016.

Støy

Fylkesmannen vil stille krav til at støy fra arbeidene og/eller anleggstrafikk ikke skal overskride grenseverdiene i Klima- og Miljødepartementets «Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging» (T-1442/2016). Vi vil også sette krav om at arbeidene ikke kan foregå på nattestid (mellom kl. 23.00 – 07.00), jf. Stavanger kommunes høringsuttalelse.

Konklusjon

Vurdering av tiltaket etter §§ 8-12, jf. § 7 i naturmangfoldloven tilsier at naturen i området kan bli negativt påvirket. Tiltaket er likevel avgrenset i tid og rom, og det er av samfunnsmessig interesse. Fylkesmannen finner derfor på visse vilkår å kunne gi tillatelse til arbeidene i sjø sør for Strømbrua, ved Paradis sør. Tillatelsen er begrunnet i at tiltaket ikke vil medføre uakseptable miljøpåvirkninger, samt at det er liten risiko for forringelse av vannforekomsten, forutsatt at tiltaket utføres i henhold til fastsatte vilkår.

Tillatelsen er gitt på grunnlag av opplysninger gitt i søknaden, samt opplysninger fremkommet under behandling av søknaden.

Risikoklasse

Fylkesmannen skal som en del av behandlingen av omsøkt tiltak ved Paradis sør plassere anleggsarbeidene i en risikoklasse. Risikoklassifiseringen er et uttrykk for forurensningspotensialet som foreligger, og er gradert fra 1 til 4, der 1 er høyeste risiko. På bakgrunn av arbeidenes omfang, lokale forhold og de opplysninger som har fremkommet av søknader og i søknadsprosessen, blir anlegget plassert i **risikoklasse 3**. Plassering i risikoklasse gir føringer for rutinemessig, formell kontakt mellom Rom Eiendom AS og Fylkesmannen.

Vedtak

Med hjemmel i forurensningsloven § 11, jf. § 16 og forurensningsforskriften § 22-6 gir Fylkesmannen i Rogaland på visse vilkår Rom Eiendom AS tillatelse til utfylling, graving/mudring og peling i sjø på eiendommene 56/2103 og 2346, samt 22/341 og 365.

Tillatelsen omfatter:

- Utfylling av ca. 180 900 m³ rene masser over et sjøbunnsareal på ca. 24 430 m² (ca. 27 100 m² inkludert tildekkingslag med sand)
- Graving/mudring i sjøkanten for etablering av vik.¹⁶
- Nedsetting av peler i sjø.¹⁴

Ved avgjørelse av om tillatelse skal gis og ved fastsetting av vilkår, er det lagt vekt på de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper som tiltaket for øvrig vil medføre. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 er lagt til grunn som retningslinjer for beslutningen. Søknaden er også vurdert etter bestemmelsene i vannforskriften. Det stilles nedenfor vilkår for å begrense eventuell forurensning, og for å motvirke skader på det marine miljø.

Tiltakshaver må dekke kostnadene ved å begrense eventuell skade på naturmiljø som følge av tiltaket, jf. naturmangfoldloven § 11.

¹⁶ I samsvar med søknad og gjeldende reguleringsplan

Vilkår

Med hjemmel i forurensningsloven § 16 blir det stilt følgende vilkår for tillatelsen. Vilkårene er nummerert for å lette den planlagte rapporteringen, særlig med tanke på avvik.

1. *Generelle vilkår*

- 1.1. Tiltakshaver er ansvarlig for at tillatelsen blir overholdt, og plikter å orientere de som skal gjennomføre arbeidene i sjø om de vilkår som gjelder, samt om de restriksjoner som er lagt på arbeidene. Det er videre tiltakshaver sitt ansvar å sørge for å fremskaffe alle nødvendige opplysninger slik at arbeidene kan gjennomføres tilfredsstillende og i henhold til tillatelsen. Tiltakshaver skal varsle Fylkesmannen når arbeidene i sjø starter.
- 1.2. I henhold til forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) av 06.12.1996, plikter tiltakshaver å påse at det etableres internkontroll som sikrer at kravene i denne tillatelsen overholdes, slik at arbeidet kan revideres. Fylkesmannen skal ha uhindret adgang til anleggsarbeidene, dokumenter, mm., for å kunne føre tilsyn med arbeidene.
- 1.3. Støy fra anleggsarbeidene og/eller anleggstrafikk skal ikke overskride grenseverdiene i Klima- og miljødepartementets «Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging» (T-1442/2016). Arbeider på nattestid (mellom kl. 23.00 og 07.00) tillates ikke.
- 1.4. Arbeidene skal utføres på en så skånsom måte som mulig, slik at minst mulig finpartikulært materiale virvles opp og spres i vannmassene.
- 1.5. Det skal utføres daglig visuell inspeksjon av tilstanden til resipienten. Ved synlig partikkelspredning skal arbeidene stanses og tiltak vurderes.

2. *Vilkår for utfyllingsarbeidene*

- 2.1. Massene som brukes til utfylling skal være dokumentert rene. Potensielt innhold av avfall (herunder også plastrester fra sprengning), olje og annen forurensning skal ikke havne i sjøen. Det må etableres et kontrollsystem for massenes egnethet basert på akseptkriterier for bergart, kjemisk innhold, påvirkning under eventuell mellomlagring, transport og andre relevante faktorer.
- 2.2. Alle bunnområder med sedimenter skal før utfylling tildekkes med et minimum 0,3 meter tykt lag av sand for å hindre oppvirvling og spredning av forurensete bunnsedimenter. Tildekkingsmassene skal tilfredsstillende kravene i Miljødirektoratets veileder M-411/2015 «*Testprogram for tildekkingsmasser – forurenset sjøbunn*», og kvaliteten på tildekkingsmassene skal kontrolleres fortløpende. Tildekkingsmassene skal legges ut til min. 5 meter utenfor fyllingsfoten. Det skal foreligge dokumentasjon på sandlagets tykkelse før utfylling med sprengsteinsmasser.
- 2.3. Utlegging av tildekkingsmasse skal utføres med fallbunnslekter eller nedføres med rør, for å sikre nøyaktig og skånsom plassering av tildekkingsmassene.
- 2.4. Utfylling utenfor B2 skal gjennomføres i samsvar med tegning «typisk snitt – utfylling alternativ 2» utarbeidet av Multiconsult 24.03.2017, samt i henhold til rekkefølge oppgitt i e-post av 11.05.2017. Fiberduk monteres på innsiden av steinsjetéen/barrieren (innenfor Fase 3A og 4A)

- 2.5. Masser med høyest finstoffinnhold er kun tillatt brukt i fase 3B/4B (etter at steinsjetéen (fase 3A og 4A) er lukket), jf. tegning «typisk snitt – utfylling alternativ 2», datert 24.03.2017.
- 2.6. Utfyllingsarbeidene skal utføres på en måte som sikrer stabilitet i utfyllingene under og etter avsluttet arbeid. Ferdig fyllingsskråninger skal sikres mot utrasing ved plastring med stein.
- 2.7. Det skal mens utfylling pågår gjennomføres løpende kontroll av deponerte mengder, lagtykkelser og skråningshelning.
- 2.8. Utfylling i sjø utenfor B1 i plan 2499P er ikke tillatt før etter at området er endelig planavklart.

3. Vilkår for pele- og grave/mudringsarbeidene

- 3.1. Peling skal ikke foregå i forurenset sjøbunn.
- 3.2. Ved etablering av vik skal utgraving av masser starte innenfra og fortsette utover mot sjøkanten, slik at det til slutt vil stå en barriere/sjeté mot sjøkanten. Når barrieren/sjetéen skal fjernes skal siltgardin være tilstrekkelig forankret i bunn og festet i sidene slik at partikkelspredning ut av området ikke forekommer. Siltgarden skal ikke fjernes før min. 14 dager etter grave/mudringsarbeidet er endelig avsluttet. Det skal utføres daglig visuell inspeksjon med at siltgarden fungerer etter hensikten. Inspeksjonen skal loggføres.

Siltgardin skal alltid være montert ved graving i sjø. Siltgardin kan imidlertid unnlates dersom tiltakshaver med sikkerhet kan dokumentere at massene som skal graves bort ikke er forurenset. Massene må da ha vært tilstrekkelig prøvetatt. Dette skal godkjennes av Fylkesmannen på forhånd.
- 3.3. Eventuelle muddermasser (gammel sjøbunn) skal leveres til godkjent deponi på land dersom det ikke kan dokumenteres at disse er under normverdiene i forurensningsforskriften kap. 2, vedlegg 1.

4. Overvåking og varsling

- 4.1. Det skal gjennomføres kontinuerlige turbiditetsmålinger utenfor tiltaksområdene under utfylling i gyteperioden for torsk (januar-april). Målingene skal skje på relevante dyp, der det forventes størst spredning. Målerne skal være plassert i forhold til strømretning, herunder tidevannsstrøm, slik at de på best mulig måte fanger opp spredning av partikler fra arbeidene.

Grenseverdi for turbiditet settes til 10 NTU over verdi ved referansestasjon. Ved overskridelse av grenseverdi skal arbeidene i sjø midlertidig stanses til turbiditetsverdiene når et akseptabelt nivå.

Måleutstyr skal vedlikeholdes med en tilstrekkelig frekvens slik at målte verdier til enhver tid er representative for turbiditeten i vannmassene.

Endelig plassering for overvåking av turbiditet sendes Fylkesmannen for godkjenning senest to uker før oppstart.

- 4.2. Før anleggsarbeidene starter må tiltakshaver ha etablert en beredskapsplan som skal gjennomføres straks ved hendelser som medfører akutt forurensning, samt overskridelse av fastsatte grenseverdier for turbiditet, jf. vilkår 4.1.
- 4.3. Dersom det påtreffes kulturhistorisk materiale (glass, keramikk, vrakdeler, bearbeidet flint, etc.) må arbeidet stanses og Museum Stavanger AS og Rogaland fylkeskommune varsles, jf. lov om kulturminner §§ 8 og 14 tredje ledd.
- 4.4. Ved avvik fra vilkår i denne tillatelsen eller andre uventede hendelser som berører ytre miljø er tiltakshaver ansvarlig for at Fylkesmannen varsles umiddelbart.

5. Rapportering og varighet

- 5.1. Når arbeidet er ferdig skal tiltakshaver utarbeide en kort rapport der samtlige resultater fra arbeidene presenteres, og hvor en dokumenterer at vilkårene i denne tillatelsen er oppfylt. Eventuelle avvik skal begrunnes og dokumenteres. Rapporten sendes Fylkesmannen innen 8 uker etter at arbeidene er avsluttet.
- 5.2. Tillatelsen gjelder fra dags dato og til arbeidene er endelig avsluttet.

Vi vil understreke at all forurensning fra arbeidene isolert sett er uønsket. Virksomheten plikter å la representanter fra forurensningsmyndigheten eller de som denne bemyndiger, føre tilsyn med anleggsarbeidene til enhver tid.

Brudd på vilkår i en tillatelse medfører straffeansvar etter forurensningsloven, jf. § 78. Vi gjør oppmerksom på at denne tillatelsen ikke fritar for erstatningskrav for eventuelle skader eller ulemper som følger av virksomheten, jf. § 53. For å sikre at bestemmelsene i forurensningsloven eller tillatelsen blir overholdt kan forurensningsmyndigheten fastsette tvangsmulkt til staten, jf. forurensningsloven § 73.

Vi gjør oppmerksom på at tillatelsen ikke fritar fra plikter i henhold til annen lovgivning.

Varsel om gebyr

Fylkesmannens behandling av søknader om tillatelse etter forurensningsloven er omfattet av en gebyrordning, jf. kapittel 39 i forurensningsforskriften. Vår behandling av denne saken har medført en ressursbruk tilsvarende gebyrsats 4, jf. forurensningsforskriften § 39-4. Rom Eiendom AS skal derfor betale et gebyr på **kr 70 100,-** for Fylkesmannens behandling av søknaden.

Eventuelle merknader til varselet sendes Fylkesmannen innen 14 dager fra mottak av dette brevet.

Klageadgang

Tillatelsen kan påklages til Miljødirektoratet innen tre uker fra melding om vedtaket er mottatt. En eventuell, begrunnet klage stiles til Miljødirektoratet, og sendes til Fylkesmannen i Rogaland.

Med hilsen

Marit Sundsvik Bendixen
ass. fylkesmiljøvern sjef

Marte Kjelby
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift.

Saksbehandler: Marte Kjelby
Saksbehandler telefon: 51 56 87 48
E-post: fmromkj@fylkesmannen.no

Kopi til:

Kystverket Vest
Multiconsult AS
Stavanger kommune
Stavanger Motorbåtforening
Fiskeridirektoratet region Sør
Fiskarlaget Vest
Rogaland fylkeskommune
Stavangerregionen Havn IKS
Museum Stavanger AS